

Introducció a la Psicologia Social
 AC4 - Influència, Conformitat i Obediència
 Entrega 01/06/02

- GUIA MÒDUL
- PRESENTACIÓ PAC 4
- CORRECCIÓ PAC4 (Consultor: Eva Patricia Gil Rodríguez)

GUIA MÒDUL:

Objectiu general:

- Reconèixer els processos de construcció d'individus en la nostra societat a través dels processos d'influència, conformitat i obediència.

Objectius específics:

- Comprendre el concepte de norma i les seves implicacions en la nostra vida quotidiana.
- Entendre la percepció com un procés social en el qual intervenim de forma activa, donant formes i contorns a la realitat que ens envolta.
- Comprendre la conformitat i la innovació com a processos que intervenen en la reproducció i transformació del món social.
- Entendre les implicacions del fenomen de l'obediència a l'autoritat.

Resum Espai de Debat (en aquest apartat hi ha les aportacions realitzades per alumnes i consultor de l'Aula 5):

En quant al tema de les normes socials, efectivament ho són aquells criteris de comportament que es troben recollits a lleis, codis i reglaments. Aquest tipus de normes són les que diem explícites, perquè les podem trobar escrites arreu.

Hi ha un altre tipus de normes, són les normes implícites. Són normes que no trobem escrites enlloc; llavors us preguntareu, i com sabem doncs que aquestes normes existeixen? doncs perquè malgrat tot, funcionen.

Una bona forma d'esbrinar si una norma existeix o no és mirar de trencar-la. Per exemple, oi que una forma de salutació ben corrent és aquella de "hola, què tal?". Què, penseu que preguntem "què tal?" perquè ens interessa com es troba aquella persona? Doncs no, ho preguntem per una qüestió de norma, com norma és també contestar que "bé". Proveu, quan us diguin "hola que tal?", de contestar "fatal", i explicar algun problema que tingueu en aquell moment... ja veureu com la cosa no funciona.

Per seguir treballant el concepte de norma, crec que hi ha un parell de preguntes que fóra bo mirar de contestar, ja que la seva correcta resposta implica alhora una correcta comprensió del punt de vista de la PSC, i com suposo ja esteu veient és fonamental acabar de treballar aquesta perspectiva per tal d'assolir els objectius de l'assignatura.

- Perquè podem dir que les normes són a dins i a fora nostre?
- Perquè diem que les normes són una restricció i alhora una possibilitat?

No estic d'acord en el fet que les normes implícites siguin més fàcils de canviar o d'ignorar. Efectivament, donem molta importància a les normes explícites, però les normes implícites us asseguro que són molt més potents, em sabríeu respondre perquè?

Tampoc no estic d'acord en quant a que la falta d'acompliment de normes implícites no generi penalitzacions. Penseu per exemple en l'experiment d'Asch; la persona veia efectivament que la mesura de la línia era efectivament diferent a la que proposava la resta del grup, i en canvi responia el mateix que la resta del grup. Si la persona ho veia clar, perquè penseu que devia actuar d'aquesta forma? Mai no us heu trobat en una situació semblant?

Penseu en que va fer i perquè ho va fer...

- 'en la pàg 61 parla que la influència de la minoria també es pot aconseguir per consistència, parla de dos tipus: diacrònica i sincrònica. Però entre elles hi ha una diferència bàsica i és que en la sincrònica totes les persones del grup minoritari estan conformes amb la mateixa postura. Això vol dir que en la diacrònica poden mantenir les seves postures durant un llarg temps però és possible que no tots els membres del grup estiguin totalment d'acord en tot? Seria això així?'

Efectivament, entre la consistència sincrònica i diacrònica hi ha una diferència conceptual, que és la que ens explica el paràgraf anterior, però això no vol dir que siguin termes excloents. La consistència diacrònica implica que tots els membres comparteixen la mateixa postura al llarg del temps, i no només en un moment puntual...

- 'no acabo d'entendre els models d'influència que proposa el psicòleg social Serge Moscovici -funcionalista i genètic. Algú m'ho pot explicar.....??'

El model funcionalista es correspondria amb les teories més clàssiques de la influència, que són les de la influència de la majoria sobre la resta. Per això aquest model fa èmfasi en l'establiment i reforçament del control social, i aquesta influència gairebé sempre es pot dur a terme gràcies a l'incertesa en la minoria.

El model genètic (penseu que genètic en aquest cas fa referència a 'gènesi', i no als gens!!), en incorporar les teories de la influència minoritària, ja no fa èmfasi en cap incertesa com a forma d'acceptació de la influència, sinó que inclou el concepte de 'conflicte' com a motor de canvi social.

Fixeu-vos que en aquest cas el concepte de conflicte té unes connotacions altament positives, ja que és gràcies a ell que es mou i es transforma la societat (sense conflicte viuríem en una societat totalitària!). Des d'aquest model, s'accepta la influència com a forma de control social, però també, i molt important, com a forma de canvi i transformació de la societat.

Des d'aquest model, tots som emissors d'influència, alhora que receptors, i no només els que formen part de la majoria.

QUARTA ACTIVITAT D'AVALUACIÓ CONTINUADA

1. Òbviament, i malgrat la igualtat oficial i legal, encara hi ha normes socials que s'apliquen diferenciadament a homes i dones. Descriviu tres normes socials que s'apliquin de manera diferent a homes i dones i comenteu-ne els efectes que provoquen (damunt l'estructura social, les relacions interpersonals, la identitat personal, etc...)
2. Tant el moviment feminista com el moviment gai-lesbià poden ser considerats minories actives. Escolliu-ne un i descriviu, tot EXEMPLIFICANT-LOS cada un dels processos que poden ajudar o dificultar a aquestes minories la seva tasca de transformació social.

CORRECCIÓ PAC4 (Consultor: Eva Patricia Gil Rodríguez):**Primera pregunta: normes socials**

Val a dir que aquesta pregunta en general ha anat molt bé. Penso que gairebé tots els exemples que heu donat han sigut molt bons i adequats, i fins i tot en molts casos m'heu fet passar una estona realment divertida (i és que explicitar normes implícites convida a l'humor, oi?), gràcies.

A més de considerar si els exemples eren adequats, a l'hora de valorar també he tingut en compte el fet que relacionéssiu els exemples amb la teoria sobre les normes socials, i si a més els relacionàveu amb el punt de vista de l'assignatura, el de la PSC, doncs millor que millor. De fet, i encara que el nostre sentit comú ens diu el contrari, la perspectiva de la PSC el que ens mostra és que fins i tot les opinions que creiem més pròpies i individuals són fruit del context i de les nostres interaccions amb els altres, i que estan mediatitzades pels discursos socials. Per aquests motius donaven molt més joc per a les vostres explicacions les normes implícites, aquelles que no estan escrites enlloc, i que només aprenem mitjançant la interacció amb els altres (i en la forma de sancions grupals la major part dels cops).

Un altre comentari que considero important fer-vos és en referència als exemples de normes socials d'altres cultures. Són exemples "perillosos", en el sentit que moltes vegades estem parlant més dels nostres estereotips sobre aquestes cultures que de normes socials que es donin en aquells contextos, els quals realment no coneixem més que d'una manera molt mediatitzada pels mitjans de comunicació i per determinades relacions de poder. Tenim doncs el perill de caure en la creença que altres cultures són més normativitzades i "menys lliures" que la nostra, o bé pensar que la nostra societat és més culturitzada i civilitzada. Penseu sobre tot que segons la PSC no hi ha societats més culturitzades, o més normativitzades, que d'altres; primer, perquè cultura, societat i individus també són un tot, i segon, perquè considerar una cultura superior a les altres també forma part d'un entramat de relacions de poder que tenen molt a veure amb el context socio-econòmic actual.

L'única errada que s'ha comes de vegades és confondre una norma social amb la situació social injusta que aquesta norma provoca. Per exemple, el fet que els empresaris per un mateix lloc de treball contractin abans un home que una dona no és tant una norma com una situació normalitzada i visiblement injusta, però que tot i així funciona molt: aquí la norma seria més aviat la qüestió de que són les dones les que han de tenir cura dels fills, i és per això que un empresari pot per exemple despatxar una dona quan és queda embarassada. No hem de confondre les normes amb les injustícies que aquestes provoquen.

Bé doncs, passo a comentar-vos alguns exemples de normes que, pel seu contingut, us poden ser d'especial interès o ajuda de cara a una ja excel·lent comprensió d'aquest concepte:

1. La maternitat: el fet d'haver de tenir cura dels fills la dona i no pas l'home és una de les normes socials més potents a la nostra societat. Un mecanisme molt important que impedeix veure la maternitat com a norma social és la "naturalització". Com ja vam veure que passava en el cas de l'heterosexualitat, totes aquelles conductes que s'identifiquen com a biològicament determinades passen automàticament a ser considerades com a normals, i aquelles que no es corresponen amb la norma com a "antinaturals", amb la qual cosa la naturalització constitueix un fort procés prescriptiu. Per exemple, el fet de l'embaràs, donar el pit, etc. és també un discurs que legitima a posteriori determinades normes socials que heu dit tenen forts efectes discriminatoris. Ja heu vist que la majoria de normes, al ser de tipus implícit, no són viscudes com a cap imposició sinó com a situacions "naturals": i ja sabeu que si alguna cosa és titllada de natural, llavors ja està bé i no es té perquè canviar (ai, el poder del llenguatge...).

Amb relació directa amb aquest rol de la dona com a "cuidadora", mireu com aquest és un paper que l'Estat sempre ha tingut ben en compte, potenciant per exemple les formes tradicionals de família perquè aquestes són un estalvi públic important (menys guarderies, menys hospitals, menys centres per cuidar la gent gran...). És un exemple que ajuda a veure la connexió d'allò personal i allò polític, i com el treball que la dona porta a terme ajuda a mantenir el mateix tipus de sistema.

2. Que la dona hagi de ser més "refinada" que l'home: hi ha molta més substància en aquesta norma del que sembla; de fet, per una dona ser refinada forma part de tota una relació especial que la dona per norma ha de mantenir amb el seu propi cos, i que sustenta determinades relacions de poder, en el sentit que la forma especial d'entendre el cos de la dona fa que aquesta sigui vista més com un objecte que com a subjecte.
3. La divisió sexual del treball: l'home és el responsable de treballar "a fora" i la dona de treballar "dins", i, com heu dit, si bé la dona treballa cada cop més a fora de casa segueix sent la responsable en tot allò referent a l'àmbit privat. Com heu dit, el fet que en una parella la dona treballés fora i fos l'home qui fes les feines de la llar seria qualificada com a excepcional, sinó anormal, i en aquest sentit confirmaria l'existència d'aquesta norma social.

4. La forma de vestir: en aquest exemple es pot veure com els objectes (la faldilla en aquest cas) no porten el significat en sí, sinó que tenen el significat que entre tots els atorguem en funció dels contextos. I a la faldilla li hem atorgat entre tots el significat de "peça de roba femenina".
5. "Detrás de un gran hombre hay siempre una gran mujer": si li donem la volta amb aquesta dita popular, trobarem que és que les grans dones estan **darrera** els grans homes. Les "primeres dames" que exerceixen de "primera dama" són magnífics exemples de la existència i reproducció d'aquesta norma social.

Comentar-vos en aquest sentit que si les normes funcionen és perquè és el conjunt de la societat que les manté, tant els homes com les pròpies dones. Per això és força útil aplicar el paradigma estratègic de Foucault en comptes del paradigma jurídic, ja que no és que hi hagi un poder que tinguin en aquest cas els homes i que exerceixen sobre les dones, sinó que el poder és una relació que s'estableix entre homes i dones, i els punts de resistència també poden venir de tot arreu, tant de dones com d'homes en aquest cas. Les normes implícites tenen molta relació amb aquest paradigma de poder estratègic. Des del paradigma jurídic, l'home estaria per sobre de la dona; en canvi, el paradigma estratègic defineix el poder com a relació, no com una cosa que un té i un altre no: és per això que en les relacions entre homes i dones posem en joc determinades normes socials que fan perpetuar i reproduir determinades diferències. Si les normes funcionen perquè tots les fem funcionar, tan homes com dones, i per això hi ha tantes dones que no són feministes (potser la majoria, oi?) i homes que sí (hi han!). I és que, connectant ja amb la pregunta 2, les reivindicacions del moviment feminista són per a totes les dones, però no totes les dones conformen el moviment feminista.

També comentar-vos que, tot i que en la major part dels vostres exemples fèieu esment sobre com les normes socials afecten els comportaments de les dones, els homes també han de seguir unes normes i tenen uns rols assignats, no hi ha ningú que pugui existir fora de les normes que genera el seu context social.

Segona pregunta: la influència minoritària

En aquesta pregunta havíeu de relacionar els trets del moviment feminista o el gay-lèsbic amb els elements propis de la teoria de la influència minoritària. Aquest ha sigut el principal criteri a l'hora d'avaluar les respostes.

Respecte a les vostres respostes, només comentar-vos un parell d'aspectes importants: quan es parla de minoria activa, no es fa referència a minories quantitatives (les dones no ho som!), sinó qualitatives; és un criteri que fa referència a les relacions de poder.

I per acabar, i en relació directa amb la pregunta anterior, comentar-vos que, respecte al moviment feminista, no són bons exemples, ja que no s'adeqüen a les propostes d'aquesta teoria, el cas de la Hillary Clinton, que fent el paper de "primera dama" reproduïx els estereotips femenins segons els quals "detrás de todo gran hombre hay siempre una gran mujer", però sempre detrás; o el de la Margaret Thatcher, perquè tot i ser una dona reproduïa els comportaments que estereotípicament i normativament atorguem als homes (per això li deien "la dama de hierro"), amb la qual cosa el que estava mostrant és que havies de ser com un home per arribar a governar. Fixeu-vos també que al marit de la Thatcher no li deien en absolut "primer caballero"... **En tot cas, s'ha de tenir ben en compte que la influència minoritària fa referència a que els processos d'innovació sempre venen donats per un col·lectiu, i no pas per una persona individual.** Crec que aquests són exemples de com individualment una dona pot arribar alguna cosa seguint les normes socials establertes pel sistema, però no són mostres d'un canvi social produït col·lectivament.